УДК 159.98 (075.8:076)

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Олександр Царенко

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка (Кропивницький)

Анотація. У статті розглядається проблема оцінювання профорієнтаційної роботи вчителя технологій за профілем «Автосправа». На основі аналізу науково-педагогічних джерел і практичного досвіду визначені критерії оцінювання результатів профорієнтаційної діяльності вчителя технологій старшої школи.

Дослідженням доведено, що у процесі реалізації принципів педагогічного проектування доцільно використовувати дидактичні можливості інформаційних технологій і сучасних мережевих ресурсів.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на дослідження проблеми вдосконалення дидактичного комплексу з профорієнтації, що сприятиме активізації пошуків учнями виду майбутньої трудової діяльності, який відповідає їх рівню розвитку та індивідуальним психофізіологічним можливостям.

Ключові слова: *педагогічне проектування, профільне навчання, проектувальна діяльність вчителя, критерії оцінювання.*

Александр Царенко

ОЦЕНИВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. В статье рассматривается проблема оценивания профориентационной работы учителя технологии по профилю

«Автодело». На основе анализа научно-педагогических источников и практического опыта определены критерии оценки результатов профориентационной деятельности учителя технологии старшей школы.

Исследованием доказано, что в процессе реализации принципов педагогического проектирования целесообразно использовать дидактические возможности информационных технологий.

***Ключевые слова**: педагогическое проектирование, профильное обучение, проектная деятельность учителя, критерии оценивания.*

Alexander Tsarenko

THE EVALUATION OF RESULTS OF PROFORIENTATION AKTIVITY OF THE TEACHER OF TECHNOLOGY

Anotation. The article describes features of career guidance of high school students on technology classes. In the process of research conduct were used such theoretical methods: analysis of scientific literature and electronic information sources, generalization of results of the research issue. It is proposed general content of professiogram, which will help teacher of technology to inform students effectively about different professions and basic requirements. The problem of evaluating career guidance teacher technology on the profile «automobile engineering». Based on the analysis of scientific and educational sources and experience criteria for evaluating the results of the teacher professional orientation technology high school.

Studies have shown that in the implementation of the principles of educational design should be used didactic possibilities of modern information technology and network resources. Further scientific research is advisable to focus study on improving the didactic complex career guidance that will facilitate the search form students for future employment that matches their level of development and individual psychophysiological capabilities. The lack of effectiveness of traditional professional orientation process in which the

individual student is only subject organized by the impact, causes activation need career guidance activities most high school students. The implementation of this idea in terms of student learning profile provides consistent and continuous self-identity in the process of professional self-determination and development. An essential step in the implementation of vocational teaching design in the industry is evaluating interim and final results based on the proposed criteria. Further scientific research is expedient to focus on improving the didactic complex career guidance that will facilitate the search form students for future employment that matches their level of development and individual psychophysiological capabilities. Improvement needs and system of training future teachers of technology in teaching universities, because the current teacher should be able to effectively implement the didactic principles of design in their own vocational activities.

Key words: *pedagogical design, profile teaching, design work of teacher, optimization of teaching process.*

Постановка проблеми. Проектування є одним із ефективних засобів формування творчих здібностей особистості. Реалізація принципів проектування у педагогіці привела до появи таких термінів, як: «педагогічне проектування», «проектна діяльність» та інших. Особливого значення проектування набуває в профорієнтаційній діяльності вчителя технологій за профілем «Автосправа» (викладача дисциплін автосправи), адже він повинен володіти технологією проектування навчального процесу з технологій і профільних дисциплін («Правила дорожнього руху», «Будова і технічне обслуговування автомобіля», «Основи керування автомобілем», «Професійна етика і культура водіння» та ін.) [9].

Аналіз актуальних досліджень. Проведений аналіз науково-педагогічних джерел показав, що педагогічне проектування доцільно тлумачити як: практико-орієнтовану діяльність, метою якої є розробка

нових, не існуючих у практиці освітніх систем і видів педагогічної роботи [5; 10]; нову галузь знань, спосіб тлумачення педагогічної дійсності [2; 6]; прикладний напрям педагогіки і практичної діяльності [2; 3; 8]; спосіб нормування і трансляції педагогічної та науково-дослідної діяльності [7; 9]; процес створення і реалізації педагогічного проекту [1; 3]; специфічний спосіб розвитку особистості; технологію навчання [4; 5; 9]. Зокрема, Е. Заїр-Бек [2] пов'язує логіку педагогічного проектування з такими етапами: визначення задуму; розроблення моделей дії; планування стратегій на рівні завдань і умов реалізації; організація зворотного зв’язку; оцінка процесу; оцінка та аналіз результатів; оформлення документації.

Результати досліджень науковців свідчать про те, що проблемі педагогічного проектування профорієнтаційної діяльності вчителів технологій приділялася належна увага лише в поодиноких працях (О. Коберник, В. Сидоренко, Г. Терещук та ін.). Водночас, в умовах профільного навчання учнів актуальними є питання не лише проектування діяльності вчителя технологій як «головного» профконсультанта у старшій школі, а й оцінювання результативності його роботи.

Мета статті – розробити критерії оцінювання результатів профорієнтаційної діяльності вчителя технологій.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи: теоретичний і структурний аналіз, систематизація й узагальнення теоретичних положень з метою визначення критеріїв оцінювання результатів профорієнтаційної діяльності вчителя технологій; синтез, систематизація й узагальнення результатів з теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що будь-який вид проектної діяльності у сфері освіти впливає на людей та їх взаємини. У зв'язку з цим, виникає проблема вибору різних критеріїв оцінювання для кожного з видів результату, а також варіативної організації самої процедури оцінювання. До кола осіб, які беруть участь в процесі

оцінювання результатів проекту, мають входити безпосередні учасники і виконавці (учні, педагоги, методисти, науковці). Що для них виявляється значущим за підсумками проекту, незалежно від віку, посади та досвіду? Безумовно, якість продукту, оскільки він є втіленням проектного задуму, а також новий досвід, набуті знання, вироблені вміння тощо [5, с. 163].

Важливо також зрозуміти, наскільки продуктивними виявилися їхні професійні дії. Це можуть бути незалежні спостерігачі, експерти, які здатні професійно оцінити як якість проектного продукту, так і зміни, що відбулися з різними категоріями учасників проекту. Нарешті, це люди, для яких безпосередньо створювався продукт, його споживачі, користувачі. Ними можуть стати учні, батьки та інші особи, які потрапляють в орбіту дії проекту. Їх оцінка носить емоційний характер, але вона не менш важлива, оскільки свідчить про соціальну потребу результатів проектування.

Сучасні можливості інформаційних технологій і мережевих ресурсів, коли через веб-сайт і (форум) підтримується зворотній зв'язок, дозволяють залучати до етапу оцінювання значну кількість «випадкових» споживачів. В освітній практиці звертаються до внутрішньої, зовнішньої та громадської експертизи проектів [4].

У науково-педагогічній літературі неодноразово розглядалося питання про те, якими мають бути критерії відбору фахівців для оцінки результатів педагогічного проектування. Зокрема, у численних працях Б. Гершунського прослідковується думка про те, що для експерта важлива компетентність, яку можна визначити за допомогою спеціальних методик. Критеріями компетентності вважаються рівень загальної ерудиції, інформованість з відповідної галузі та об'єктивність.

Оцінюванню кінцевого результату проекту передує його соціалізація, тобто публічне представлення. Форми подання проекту як результату діяльності, різноманітні (доповідь, презентація тощо). Важливо заздалегідь визначити склад і рольову позицію аудиторії, яка виступить в ролі

«глядачів», «експертів», «вболівальників». При цьому вигляд проекту, форма презентації і способи оцінювання результату повинні узгоджуватися в змістово-смисловому відношенні. Наприклад, не зовсім доречно оцінювати бізнес-проект на основі кольоровості тексту, що відображає емоційне відчуття присутніх. Тоді виникає питання: що буде слугувати критерієм оцінки результатів проектної діяльності? У зв'язку із своєрідним «роздвоєнням» результату проектування у освітній галузі, критерії його оцінювання відрізняються. Тому, для оцінки продуктивності результатів (за рекомендаціями В. Сластьоніна [5]) можна запропонувати такі критерії:

1. Повнота реалізації проектного задуму. Цей критерій дозволяє оцінити, наскільки в отриманому внаслідок проектної діяльності продукті знайшли втілення визначені цілі та принципи, чи всі завдання розв'язані.

2. Відповідність контексту проектування. Цей критерій необхідний, щоб порівняти проектний результат з природою того середовища, в яке він об'єктивно «вписується».

3. Відповідність культурному аналогу. Запланований результат спочатку відноситься авторами проекту до якого-небудь типу аналогічних соціально-педагогічних, освітніх (профорієнтаційних) продуктів. Це можуть бути стандарт, програма, технологія, творче завдання тощо.

4. Ступінь новизни. Критерій новизни пов'язаний із попереднім критерієм. Проект як «стрибок у майбутнє» співвідноситься із внесенням деяких позитивних перетворень у навколишню дійсність. Для оцінювання зробленого внеску необхідно мати уявлення про відповідний культурний досвід (соціально-педагогічний, профорієнтаційний). При цьому, в межах педагогічного проектування значущою є не лише об'єктивна, а й суб'єктивна новизна результату. Наприклад, у процесі навчального (профорієнтаційного) проектування бізнес-проекту, пов'язаного з організацією малого підприємства, учні зазвичай не винаходять нічого нового, однак для себе набувають нових знань, бо вперше одержують

подібне практичне завдання. Відчуття новизни може слугувати важливим показником того, що проект вдався. Зовнішня позитивна оцінка якості проекту з боку експерта-фахівця є підтвердженням цього [5, с. 166].

5. Соціальна (теоретична, практична,) значущість. Цей критерій дозволяє оцінити ступінь потенційного впливу проектного продукту на зміну соціально-педагогічної ситуації і доцільність його використання.

6. Гуманізація. Критерій гуманізації є значущим, оскільки спрямований на порівняння отриманих результатів із потребами і можливостями інших людей. Гуманітарна експертиза результатів повинна увійти обов'язковою складовою частиною в процедуру оцінювання проекту, пов'язаного зі зміною педагогічної дійсності. Якщо потрібно оцінити проект освітньої програми за цим критерієм, то з'ясовуються можливості орієнтації на пізнавальні потреби конкретної людини.

7. Естетичність. Оцінювання проектного продукту за цим критерієм також є необхідним. В одному випадку важливим є оформлення результатів (доповіді, сайту, презентації), в іншому – дизайн приміщень, а в третьому – витонченість теоретичного вирішення проблеми.

Разом з цим, *педагогічний результат профорієнтаційної діяльності доцільно оцінювати за такими критеріями*:

Задоволеність участю в проекті. Показниками слугують суб'єктивні відчуття учасників, їх бажання продовжити участь в проекті. Ці показники виявляються на основі самооцінки або проектних методик.

Рівень освоєння процедур проектування. У цьому випадку мова йде про нормативні процедури, виконання яких забезпечує проходження всіх етапів проектної діяльності.

Якість проектного результату. Цей критерій дає можливість оточуючим оцінити реальну здатність учасників виробляти соціально значущий продукт, виявити наявність в учасників проекту творчого

потенціалу. У кінцевому результаті можна оцінити якості особистості, які розвиваються в процесі навчання і виховання (самовиховання) учнів.

Наявність позитивних ефектів на індивідуальному рівні (приріст особистісних якостей). Ці зміни можуть плануватися педагогом на етапі визначення мети, адже проект є засобом особистісного зростання. Прояви цього зростання розцінюються як безпосередній результат.

Синергетичний ефект. Цей критерій дає можливість робити висновки про те, чи відбулося в ході спільної діяльності учнів згуртування проектної команди, а також чи склалися міжособистісні неформальні стосунки. Ми погоджуємося з думкою В. Сластьоніна і І. Колесникової в тому, що формування згуртованої команди, колективу (якщо воно сталося) можна розцінювати як своєрідний проектний «продукт» [5, с. 168].

Доцільно зазначити, що природа проектної діяльності вимагає оцінювання не тільки кінцевого результату, а й результатів проміжних процедур. Як показує практичний досвід, ефективним представленням та оцінюванням проміжних результатів проекту є проведення конференцій, в ході яких у дискусійному режимі обговорюються представлені матеріали, вносяться пропозиції щодо коригування і розвитку проекту. Водночас, при мережевому режимі роботи результати кожного етапу відображають на окремій «сторінці», зберігаються в окремій папці або файлі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Практика навчально-виховного процесу показує, що основною формою організації профорієнтаційної роботи на уроках технологій є заняття у майстернях або заняття теоретичного і практичного навчання школярів у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах. На будь-якому занятті і майже з будь-якої теми потрібно подавати профорієнтаційний матеріал. У процесі реалізації принципів педагогічного проектування доцільно використовувати дидактичні можливості інформаційних технологій і сучасних мережевих ресурсів.

Недостатня ефективність традиційного профорієнтаційного процесу, при якому особистість учня є лише об'єктом організованого впливу, зумовлює потребу активізації профорієнтаційної діяльності самих старшокласників. Це стає можливим за умови впровадження педагогічного проектування у практичну (профорієнтаційну) діяльність вчителя технологій у старшій школі. Реалізація цієї ідеї в умовах профільного навчання учнів забезпечує послідовне і неперервне самовдосконалення особистості у процесі її професійного самовизначення та становлення. Необхідним етапом здійснення педагогічного проектування в профорієнтаційній галузі є оцінювання проміжних і кінцевого результатів на основі запропонованих критеріїв.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на вдосконалення дидактичного комплексу з профорієнтації, що сприятиме активізації пошуків учнями виду майбутньої трудової діяльності, який відповідає їх рівню розвитку та індивідуальним психофізіологічним можливостям. Удосконалення потребує і система підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних вишах, адже сучасний педагог повинен уміти ефективно реалізовувати принципи дидактичного проектування у власній профорієнтаційній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безрукова В. С. Проективная педагогіка: учеб. пос. для инж.-пед. инс. и інд.-пед. тех. / В. С. Безрукова. – Е.: Деловая книга, 1996. – 344 с.
2. Заир-Бек Е. С. Основы педагогического проектирования: учеб. пособие / Е. С. Заир-Бек. – СПб.: Просвещение, 1995. – 234 с.
3. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: [навч.-метод. посіб. / за ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука]. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
4. Ліпінський О. М. Педагогічне проектування у діяльності викладачів автосправи / О. М. Ліпінський, О. М. Царенко // Технологічна

та професійна освіта: Всеукр. збір. наук. праць студ., аспір. і мол. наук. / за заг. ред.: М. І. Садовий, О. М. Царенко. – Кіровоград: ФО-П Александрова М.В., 2016. – Вип. 1. – С. 81-87.

5. Педагогическое проектирование: учеб. пособие / [под ред. В. А. Сластёнина]. – М.: Академия, 2007. – 288 с.

6. Подобедова Т. Ю. Теория и практика педагогического проектирования / Т. Ю. Подобедова // Проблеми сучасної пед. освіти / Крим. держ. гум. ін.-т. – Ялта, 2004. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 81-87.

7. Сидоренко В. Ф. Генезис проектної культури // Питання філософії / В. Ф. Сидоренко – М., 1985. – № 10.

8. Царенко О. М. Теорія і методика профорієнтаційної роботи: лекц. матер. для студ. спец. «Технологічна освіта» [Електронний ресурс] / Олександр Царенко. – 2015 // Режим доступу: https://docs.google.com/viewer.

9. Царенко О. М. Технологія підготовки майбутніх учителів до викладання автосправи в середній школі / О. М. Царенко // Зб. наук. пр. УДПУ ім. Павла Тичини; гол. ред. М. Т. Мартинюк. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2009. – Ч. 3. – С. 191-199.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Царенко Олександр Миколайович - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: дидактика вищої школи.